

to být zajímavá podívaná: Číňanka a dva Evropané, černí jak kominíci, vy-
lézají o půl šesté ráno z auta s poznávací značkou Ta-tchungu na okrajovém
sídlišti Pekingu. Přivolávám dva taxíky a loučím se s Eliškou: „Dej si dva
tři dny pohov. Překlady počkají. Odpočiň si. Strašně ti za všechno děkuju.“

Doma si otvírám pivo, a ve sprše ze sebe drhnu všechny saze a špínu.
Ta peněženka mi nedá klidu. Kam se proboha poděla? Existuje jen pár
možností. Bud' jsem ji nechal v tom obchodě a prodavačky nám ji zatajily.
To ale nepovažuji za příliš pravděpodobné. Naučil jsem se, že Číňané jsou
v tomhle poctiví. Zejména vůči cizincům. Policejní stát má své výhody.
Možné je, že mi po zaplacení někde vypadla, někdo ji našel a nechal si ji.
Téhle teorii ale také dávám pravděpodobnost tak třicet ku sedmdesáti.
Nakonec docházím k závěru, že jsem při nastupování do auta nejspíš
položil peněženku na střechu. Už jsem to totiž jednou, s jinou peněženkou
udělal. A s videokazetou, a s několika kávami nebo s kelímky Coca-Coly. Ať
to bylo jakkoliv, byla to moje chyba.

V posteli se mi ještě v hlavě honí posledních osm dní: „Ty vole to byl
výjezd!“ přemítám. Na venkov mě to v Číně jen tak nepotáhne. Ale materiály
máme nesmírně silné. A zážitky taky. Stálo to za to. Opět uvažuju o tom, jaké
mám štěstí, že jsem se narodil, kde jsem se narodil. A razantně se mění můj
pohled na Čínu. Lidem, mezi kterými jsem teď strávil několik dní, může
být nějaká slavná olympiáda v Pekingu úplně ukradená. Výstavba nových
luxusních středisek, drahých bytových čtvrtí je ovlivní asi tak, jako by si
to vláda stavěla na Marsu. Lidí odsouzených komunisty zemřít předčasně
ve špině a naprosté chudobě se to, co se děje v Pekingu, Šanghaji a jiných
velkoměstech, netýká, a pokud zůstanou komunisti u moci, nikdy týkat
nebude. Komunismus s čínskými rysy. Hovada. Musím začít myslet na něco
jiného, jinak nikdy neusnu.

Mezi proletáři

Min-kung

Sezonní dělník, gastarbeiter nebo migrant worker, to jsou některá z označení pro podle mě jednu z nejdůležitějších a nejméně doceněných pracovních pozic na světě. Jak jsem osobně poznal, sezonní dělníci jsou většinou dřívci, kteří daleko od domovů dělají práci, která je tak těžká nebo špinavá nebo obojí, že ji místní v hostujících zemích nebo lokacích odmítají dělat. To vše za mizerné peníze, často v ještě mizernějších podmínkách. Na většinu z nich se navíc obyvatelé zemí, které staví nebo uklízejí, dívají s despektem a nedůvěrou, jako na nějaké podlidi. Ale kdo, když ne oni, by postavil mrakodrapy Dubaje, fotbalové stadiony Kataru, kdo by sklídlil v USA brambory nebo rýži na Bali? Kdo by v Hongkongu nebo v Praze uklízel byty? Nebo kdo by těžil diamanty v Angole? Bez nich by globální hospodářství zkolabovalo během pár týdnů. Přesto se k nim většina světa chová s opovržením a hrozně nespravedlivě.

Uvědomit si to, respektive dospět k tomuto přesvědčení mi trvalo mnoho let. Poprvé jsem se se sezonními dělníky osobně setkal až po svém odchodu do USA v roce 1991. Během několika prvních let ve Státech jsem byl často jedním z nich, ať už jako uklízeč nebo stavební dělník. Většina z nich byla z Mexika, Guatemaly nebo z jiných zemí převážně Střední Ameriky. Nezřídka jsem některé viděl, jak postávají brzy ráno u benzinových pump na předměstích Denveru nebo Atlanty. Jak k nim přijede nějaký pick-up truck, jehož řidič se jen vykloní z okýnka a na prstech ruky ukáže, kolik jich dnes bude potřebovat. Podle toho dva nebo tři chlapíci vyskočí na korbu a auto s nimi zmizí v ranní špičce. Postupně jsem se dovídal, že těchto „ilegálů“ jsou ve Státech miliony a že bez nich by velmi rychle padlo americké zemědělství a jiná odvětví by utrpěla obrovské škody.

Později, při svých cestách do zemí Perského zálivu, jsem si nemohl nevšimnout, že Arabové tam dělají minimum práce. Na manažerských pozicích v hotelích, obchodních centrech nebo na úřadech pracovali většinou Evropané, dělnické nebo uklízečské práce potom dělají lidé z Bangladéše, Srí Lanky, Filipín a jiných zemí rozvíjející se Asie. O tom, jak se k nim zaměstnavatelé v této části světa chovají, jsem opakovaně slyšel horor za hororem.

V Číně se jim říká min-kung. Min znamená lid, kung práci. Troufám si říct, že jsou to právě oni, kdo se nejvíce zasloužili o čínský hospodářský zázrak na přelomu století. Ano, byl to sice čínský komunistický tyran Teng Siao-pching, který v roce 1979 čínské hospodářství nakopl tím, že opustil komunistický způsob hospodaření, jímž soudruh Mao udržoval Čínu v bídě, a přešel k tomu nenáviděnému kapitalismu, odpornému tržnímu hospodářství, a otevřel dveře prohnílému Západu a jeho proradným investicím. Někdo tu čínskou cestu ze středověku ale musel odmakat. A byli to hlavně námezdní sezonní dělníci, kteří vydřeli největší hospodářský růst v historii lidstva.

Velmi brzy jsem po svém příjezdu do Pekingu začal poznávat, že skutečnost, že min-kung se vyskytují v zemi, kterou vedou komunisté, jim situaci nijak neusnadňuje. Ani v leninistickém státě se těmto nádeníkům nedaří lépe. Naopak. Tady je dobrí komunisté sdírají a vykořisťují bezohledněji než zlí kapitalisté v USA nebo Saúdské Arábii. Nic jim nepomůže ani fakt, že současným generálním tajemníkem čínské komunistické strany a prezidentem země je Si Ťin-pching, zarytý komunist, který se během téměř každého projevu hlásí k marxismu a ohání se budováním „čínského snu“, efeménní frázi, kterou ukradl Američanům. Je to poctivý komouš a musí být šikovný šetřilek, protože s platem dvacet dva tisíc dolarů ročně našetřil jmění, jež se odhaduje na miliardu a půl. Proslovy, ve kterých miliardář Si opakovaně tvrdí, že práce je zdrojem štěstí, že dělnická třída je hlavní silou rozvoje socialismu s čínskými charakteristikami, a ve kterých požaduje, aby dělnická třída vždy následovala komunistickou stranu, sezonní dělníky nenakrmí a ani nijak jinak jim nepomohou.

V době mého příjezdu do Číny byl premiérem další chrabrý komunistický bojovník za práva dělníků Wen Ťia-pao. Majetek jeho rodiny se odhaduje na 2,7 miliardy dolarů. Mottem jeho vlády v letech 2004 až 2012 bylo rozvíjení „harmonické společnosti“. Jedním z hlavních pilířů tohoto blábolu, který nikdy přesně nedefinoval, byl slib snížení rozdílů mezi bohatými

a chudými Číňany. Slib soudruzi pochopitelně nesplnili. Ekonomické nůžky se během vlády Wena ještě více rozevřely. Relativně rychle mi v Pekingu došlo, že čínští komunisté opovrhují dělnickou třídou víc než kdokoliv jiný. Dělníci v Evropě nebo USA navíc vydělávají několikanásobně více peněz a mají řadu práv a zabezpečení, která v Číně neexistují.

Když nedáváte pozor, tak si sezonních dělníků v Pekingu, Šanghaji a jiných velkých městech jen tak nevšimnete. Jako by je komunisté schovávali. Přes den jsou roztroušení po stavbách mrakodrapů a jiných pracovištích, v noci jsou zalezlí v primitivních ubytovnách, většinou přímo na staveništích obehnaných ploty. Po práci někteří z nich dřepí ve špinavých pracovních montérkách u vjezdů do stavenišť. Mezi tvrdými mozolnatými prsty drží levné čínské cigarety a na zemi, vedle jejich špinavých bot, se jim v plastové láhvi louhuje zelený čaj. Sledují maličký výsek života megalopole, který jim prostranství před bránou umožňuje. Zírají jako diváci v kině nebo v cirkuse sledující svět, jehož nikdy nebudou součástí, jehož se nemohou ani dotknout. Tam a tady. My a oni. Neodváží se ani postavit a zajít pár kroků na okraj chodníku nebo se projít k nejbližší křižovatce. Svět před nimi je nekonečně vzdálený od jejich zoufale chudých vesnic v S'čchuanu, An-chuej, Che-nanu a jiných nuzných provinciích, ze kterých přišli a kam se většina z nich zase vrátí.

Zajímalo by mě, co si myslí o tom neustálém proudu naleštěných západních aut, slečnách v minisukních nebo barevné reklamě přes ulici, která nabízí švýcarské hodinky, stojící sedm let jejich výplat. Z jejich ošlehaných, vrásčitých a unavených tváří však vyčtu jen málo. Jako by skutečně seděli za sklem a nechápali, na co vlastně hledí. Po setmění můžete na cestě do baru nahlédnout přes plot do jejich rozsvícených ubikací. Je vidět, jak lezou v podvlékačkách na palandy, které bývají v jednom malém pokoji až čtyři. „To vypadá jak v koncentráku,“ prohodil ředitel zpravodajství Zdeněk Šámal, když jsem ho po návštěvě redakce na jaře 2007 vzal na pivo a procházeli jsme kolem staveniště, kde bylo vidět do ubikací.

Poprvé jsem s čínskými sezonními dělníky přišel osobně do styku, když jsem v únoru 2007 natáčel svůj první čínský Nový rok, tenkrát rok prasete. Pár týdnů před každým lunárním Novým rokem, jak událost nazývají sami Číňané, dochází k největšímu stěhování lidstva na zeměkouli. A to když se desítky milionů sezonních dělníků v Říši středu vrací domů na tyto nejdůležitější svátky roku. V pohybu bývá v období dvou až tří týdnů přes dvě